

**การศึกษาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก***
**THE STUDY OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY OF
SOCIAL STUDIES TEACHER IN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT**

วันที่รับต้นฉบับบทความ: 26 มกราคม 2564

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 1 มีนาคม 2564

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 16 มีนาคม 2564

อัญชลี สุขในสิทธิ์**

Anchalee Suknaisith

จินณวัตร เลิศประดิษฐ์**

Jinnawat Lertpradit

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา และ 2) เพื่อศึกษากิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 225 คน เชิงคุณภาพ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแบบตรวจรายการ (checklist) และสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ แบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบสัมภาษณ์แนวทางกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาคือ วิธีการบรรยาย และการใช้แผนผังความคิด โดยสภาพการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูคือ เนื้อหาในรายวิชามีจำนวนมาก และครูขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 3) การดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่ามีการนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน วางแผนการปฏิบัติงาน การนำไปใช้ และสะท้อนผล แต่ยังขาดกระบวนการปรับปรุง และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่การขยายผล

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงรุก, ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู, สังคมศึกษา

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ 2562

** อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ e-Mail: anchaleesu@g.swu.ac.th

ABSTRACT

The research objectives were: 1) to study the arrangement and problem of active learning of social studies teachers, and 2) to study the professional learning community for active learning management of social studies teachers. The samples for research were 225 social studies secondary school teacher and a qualitative data sample of research were 10 teachers. The instruments used in this study were survey questions of the arrangement and problem of active learning of social studies teachers with checklist and 5 levels of the rating scale and interview question about the applying of professional learning community in the development of active learning management. The data of the research were statistically analyzed by descriptive statistics and inferential statistics.

The results were as follows: 1) the social studies teachers used the most exchanging learning management model, followed by lecture methods and mind maps by the arrangement of learning management in all models were at a high level, 2) problems in active learning management are: there is a large amount of content in the course and teachers lack experience in active learning management, and 3) problems of applying of the professional learning community, it was found that the social studies teachers used the guidelines for setting goals in joint practice, action plan and reflection, but lacked improvement process and exchange of knowledge and performance to lead to expansion.

Keywords: active learning, professional learning community, social studies.

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้ศึกษาปัญหาทางการศึกษาในประเทศไทย พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ ส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50.00 อีกทั้งความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเทียบกับนานาชาติประเทศทั่วโลกและในอาเซียนจากโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (programme for international student assessment: PISA) ซึ่งมุ่งเน้นการประเมินความสามารถในการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ ไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตหรือสถานการณ์จริง ของนักเรียนไทย อายุ 15 ปี พบว่าผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (OECD) ทุกวิชา แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาความรู้ความสามารถ การคิดวิเคราะห์ และการนำความรู้ไปใช้ ซึ่งแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถ การคิดวิเคราะห์ และการนำความรู้ไปใช้ให้แก่ผู้เรียนคือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการจัดการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนด้วยกัน เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงและใช้การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นได้ บทบาทของผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้วางแผนในการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน (ปริญญช พรหมภัสิต, 2559)

อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่แบ่งเนื้อหาเป็นกลุ่มสาระต่าง ๆ และมีเนื้อหาจำนวนมาก ทำให้ครูมุ่งเน้นการสอนแบบบรรยาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับเนื้อหาครบถ้วน โดยเฉพาะกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีเนื้อหาในรายวิชาจำนวนมาก และยังแบ่งสาระรายวิชาออกเป็น 5 สาระ ทำให้ผู้สอนส่วนใหญ่สอนแบบบรรยายเนื้อหาตามหนังสือ และเนื้อหาสาระบางอย่างก็ไม่ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2561) ทำให้ครูขาดเทคนิคและวิธีการสอนแบบใหม่ ผู้เรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือฝึกแก้ปัญหาในห้องเรียน ไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ครูจึงควรนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้งความคิด ความถนัดและความสนใจของแต่ละคน โดยสอนวิธีแสวงหาความรู้มากกว่าสอนตัวความรู้ สอนการคิดมากกว่าสอนให้ท่องจำ เน้นผู้เรียนมากกว่าเน้นเนื้อหาวิชาเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเป็นทักษะสำคัญของบุคคลในยุคศตวรรษที่ 21

แนวคิดหนึ่งที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายในการพัฒนาครูให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (professional learning community: PLC) ซึ่งเป็นการรวมตัวของครูผู้มีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาการเรียนรู้ต่อผู้เรียน อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ของตนเอง โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมกันทบทวนผลการปฏิบัติงาน (after action review: AAR) ซึ่งครูต้องมีทักษะการฟังและการสื่อสารที่ดี และรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อชุมชนครู จะช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ลดความโดดเดี่ยวในการทำงาน เป็นพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (ขวลิต ชูกำแพง, 2560) วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า ครูควรมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือกันและกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมในการทำงานพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง เน้นให้เกิดผลลัพธ์ที่ผลสัมฤทธิ์เป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งนี้การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถพัฒนาครูผู้สอนและผู้เรียนได้ (ยุพาภรณ์ ตีรไพวงศ์ และกรรณทอง ออมสิน, 2561; Louis, Marks & Kruse, 1996; Hord, Online, 1997)

ปัจจุบันมีการกำหนดให้ครูดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างน้อยปีละ 50 ชั่วโมง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, ออนไลน์, 2560) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนางาน พัฒนาผู้เรียน ซึ่งผลการดำเนินกิจกรรมสามารถนำไปใช้ในการขอเลื่อนวิทยฐานะได้ ครูจึงร่วมสร้างกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวของครูสังคมศึกษาในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้เห็นถึงสภาพที่เป็นจริงและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 12 รูปแบบ คือ 1) การจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย (เน้นการแทรกคำถาม) 2) การแลกเปลี่ยนความคิด 3) การเรียนรู้ผ่านผังความคิด 4) การเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด 5) การเรียนรู้แบบร่วมมือ 6) การเรียนรู้โดยใช้เกม 7) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 8) การเรียนรู้แบบกรณีศึกษา 9) การเรียนรู้แบบโครงงาน 10) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน 11) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 12) การโต้วาที
2. สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) การใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 3) การมีส่วนร่วมของนักเรียน และ 4) การวัดและประเมินผล
3. กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู การวิจัยนี้ใช้กรอบการดำเนินกิจกรรม 5 ขั้นตอน ที่ประยุกต์จากแนวคิดของ Harris and Jones (2011) และ สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา (2556) ได้แก่ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน 2) วางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 3) นำไปใช้และเสนอผลสะท้อนกลับ 4) ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน และ 5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติการสอนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 235 คน แบ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 225 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา มี 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) และตอนที่ 3 สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ด้าน คือ 1) การใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 3) การมีส่วนร่วมของนักเรียน และ 4) การวัดและประเมินผล โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามออนไลน์ และแบบส่งทางไปรษณีย์ไปยังโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence: IOC) ระหว่าง 0.6-1.00 มีค่าอำนาจจำแนก (discrimination index) ระหว่าง 0.2-0.8 และค่าความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ .896
2. แบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของครู สภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายคือ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 3-20 ปี ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 30-45 นาที โดยใช้เทคนิคสนทนากลุ่มในการเลือกกลุ่มเป้าหมาย

3. แบบสัมภาษณ์แนวทางการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย ข้อคำถามเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ 5 ขั้นตอน สภาพ ปัญหา อุปสรรค และความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ แบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายคือ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนระหว่าง 3-20 ปี และเคยร่วมกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละ 30-45 นาที โดยใช้เทคนิคสนทนากลุ่มในการเลือกกลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติบรรยาย (descriptive statistics) เพื่อบรรยายลักษณะข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) ที่มีการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครูใช้มากที่สุดคือ การบรรยาย จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 66.70 รองลงมาคือ การแลกเปลี่ยนความคิด (think pair share) จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 การเรียนรู้ผ่านผังความคิด จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 45.50 และรูปแบบที่ถูกนำมาใช้น้อยที่สุดคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 และการโต้วาที จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.90 ส่วนสภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ พบว่าในภาพรวมมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

ผลการสัมภาษณ์ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่าครูมีความสนใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน รวมถึงตัวอย่างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรายวิชา กลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ยังมีไม่มาก ครูมีความประสงค์จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของตนเพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ส่วนใหญ่ครูจะมุ่งแสวงหาแบบอย่าง ต้นแบบ ตัวอย่างในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยการค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ การอบรม การสืบค้นจากสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนครูในกลุ่มสาระเดียวกันทั้งในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบัน ทั้งนี้ครูสะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนรายวิชากลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ที่มีเนื้อหาค่อนข้างมาก ทำให้ใช้เวลาค่อนข้างนาน ไม่สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ทุกคาบเรียน จึงใช้รูปแบบการสอนแบบบรรยายเป็นหลักและกระตุ้นผู้เรียนให้ได้ใช้กระบวนการคิดด้วยการถามคำถาม โดยใช้เทคนิคแลกเปลี่ยนความคิด (think pair share) มากกว่าการใช้กิจกรรมอื่น โดยจะกำหนดให้นักเรียนจับคู่กับเพื่อนร่วมกันคิดหาคำตอบจากโจทย์ที่ครูกำหนดให้ ซึ่งครูจะเริ่มจากการสอนแบบบรรยายสลับกับการตั้งคำถามกระตุ้นกระบวนการคิด เนื่องจากเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ง่ายและประหยัดเวลามากที่สุด และยังมี การใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยกำหนดให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม แบ่งหน้าที่กันภายในกลุ่ม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ส่วนที่ 2 การศึกษาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ครูสะท้อนว่าเป็นภาระงานหนึ่งในการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การขอเลื่อนวิทยฐานะ ผู้บริหารโรงเรียนกำหนด
แนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู รวมทั้งออกแบบการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ตามบริบทของ
สถานศึกษา จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่งต่อนโยบายการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไป
ยังครูในสถานศึกษา มีการกำหนดหัวหน้่งงานในการกำกับดูแล และขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจกรรมชุมชนแห่ง
การเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีดังนี้

1. แนวทางการดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นแนวทางการทำกิจกรรมตามกรอบ 5
ลำดับขั้นคือ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน 2) วางแผนการปฏิบัติงานอย่าง
เป็นระบบ 3) นำไปใช้และเสนอผลสะท้อนกลับ 4) ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน และ 5) แลกเปลี่ยนเรียนรู้
ผลการปฏิบัติงาน ซึ่งผลการสัมภาษณ์ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา สะท้อนว่า รายวิชาสังคมศึกษาประกอบด้วยกลุ่มสาระ
5 กลุ่ม ได้แก่ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระ
เศรษฐศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการ
ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถบูรณาการร่วมกันโดยไม่แยกกลุ่มสาระ ครูสามารถอภิปรายเทคนิคการจัดการ
เรียนรู้และออกแบบร่วมกันได้ โดยครูร่วมกันกำหนดเป้าหมายคือ การออกแบบการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา
โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ อภิปรายความเหมาะสมของเทคนิคการ
จัดการเรียนรู้กับเนื้อหาวิชาและลักษณะของผู้เรียน หลังจากนั้นจึงนำไปใช้ แต่ในกระบวนการสอนไม่มีการสังเกต
การสอนจากครูผู้ร่วมวิชาชีพ ครูผู้สอนทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กลับมาอภิปรายร่วมกันอีกครั้งหลังสิ้นสุด
การเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูส่วนใหญ่สิ้นสุดที่กระบวนการนำไปใช้และเสนอผลสะท้อน
กลับ มีเพียงส่วนน้อยที่มีการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติงาน

2. สภาพปัญหา อุปสรรค และความสำเร็จ พบว่าครูมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอนจำนวนมาก
จึงมีความเป็นไปได้น้อยในการร่วมสังเกตการสอนของเพื่อนร่วมวิชาชีพ เนื่องจากต้องปฏิบัติงานอื่น อีกทั้งครูผู้สอนใน
รายวิชามีความประสงค์ไม่ให้มีการสังเกตการสอน นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการบันทึกเอกสารหลายขั้นตอน ทำให้
เกิดความเบื่อหน่ายในการดำเนินการทำกิจกรรม ถึงแม้ว่าในภาพรวมแล้วจะเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ เมื่อได้
นำไปใช้จริงก็สามารถพัฒนาครูผู้สอน พัฒนาผู้เรียน และสามารถพัฒนางานอื่นได้ตามเป้าหมาย และหากมีการ
นำไปใช้อย่างจริงจัง มีการกำกับติดตามอย่างสม่ำเสมอจากผู้บริหาร เพิ่มการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทั้งภายในและ
ภายนอกอย่างเป็นระบบ จะสามารถเกิดประโยชน์ในเชิงพัฒนาได้เป็นอย่างมาก

อภิปรายผล

1. **การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา** สะท้อนว่าครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของ
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพราะเชื่อว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
และยังสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ได้
เรียนรู้จากการสร้างประสบการณ์ด้วยตนเองแล้วนำไปปรับใช้กับสถานการณ์อื่น เกิดประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ นวพร ชลารักษ์ (2558) และ จินดารัตน์ โพธิ์นอก (ออนไลน์, 2560) ที่กล่าวว่า ครูต้องจัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ พัฒนาความสามารถ เกิดเจตคติที่ดีและมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม และการเจรจาโต้ตอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอน และเพื่อนในชั้นเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นพลวัต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ท้าทาย และให้โอกาสผู้เรียนได้รับวิธีการสอนที่หลากหลาย วางแผนเกี่ยวกับเวลาในการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจนทั้งเนื้อหาและกิจกรรม ครูผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถในการแสดงออก และความคิดของผู้เรียน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนรายวิชากลุ่มสาระสังคมศึกษา พบว่าครูผู้สอนยังไม่สามารถประยุกต์แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้เข้ากับเนื้อหาในรายวิชาได้ ศักยภาพของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ทั้งหมด เช่น ครูผู้สอนเตรียมกิจกรรมกรณีศึกษาในการวิเคราะห์สถานการณ์ แต่จะมีผู้เรียนเพียงบางส่วนที่สามารถร่วมกิจกรรมและสามารถคิดวิเคราะห์ได้ตามที่ควรจะเป็น จำนวนผู้เรียนในชั้นเรียนที่มีปริมาณมากทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทั่วถึง และเนื้อหาสาระในรายวิชากลุ่มสาระสังคมศึกษา ที่มีจำนวนมาก ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้เวลานาน และไม่สามารถสอนได้ครบตามเนื้อหาที่กำหนด ดังที่ครูกล่าวว่า ...“ผู้เรียนในยุคปัจจุบันมีรูปแบบการเรียนรู้แบบเดี่ยว คิดและทำเพียงลำพัง การสื่อสารขาดประสิทธิภาพ ยังไม่สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้เท่าที่ควร รายวิชาสังคมศึกษาเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาสาระมุ่งพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้ได้ โดยที่ครูต้องเชื่อมโยงเนื้อหาในบทเรียนเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างภาพความคิดที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายมากขึ้น”...

2. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จากผลการวิจัยสะท้อนได้ว่า ลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุกของครูในกลุ่มสาระสังคมศึกษา มีความมุ่งหมายหลักคือการพัฒนาผู้เรียน กำหนดเป้าหมายให้นักเรียนได้รับการพัฒนา ซึ่งเป็นลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2555), Bolam et al (2005), Stoll et al. (2006), Cannata (2007) และ Feger and Arruda (2008) ที่ว่า ครูเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนผู้เรียนให้มีการพัฒนาสติปัญญาและทักษะที่จำเป็น โดยที่ครูสะท้อนว่าผลที่เกิดขึ้นในระยะยาวคือ ครูเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลัง ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน มีการเปิดใจยอมรับ เนื่องจากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน อีกทั้งยังสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็น การทำงานเป็นทีม การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เป้าหมายที่กำหนดไว้คือการพัฒนาผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายหลัก และสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ของ ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม (2553), วรลักษณ์ ชูกำเนิด, เอกรินทร์ สังข์ทอง และชวลิต เกิดทิพย์ (2557), Leclerc, Moreau and Clement (Online, 2010), Kenoyer (2012), Mathews, Holt and Arrambide (2014) และ Xiao and Saedah (2015) ดังคำกล่าวของครูที่ว่า

“...ส่วนใหญ่จะตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับตัวเด็ก จะคิดว่าตอนนี้เด็กมีปัญหาเรื่องอะไร แล้วมานั่งคุยกันว่าเราจะทำอย่างไร ถ้ามีปัญหาแบบนี้จะแก้อย่างไร หาแนวทางช่วยกัน ครูผู้ใหญ่ก็จะให้ความเห็นได้ดีเพราะมีประสบการณ์เสร็จแล้วก็ลองนำไปใช้แก้ปัญหา ผลเป็นอย่างไรก็มาเล่าสู่กันฟัง...”

“...สำหรับครูแล้วมองว่าเราจะใช้ PLC พัฒนาเด็ก พัฒนางานเป็นตัวตั้ง เราไม่ค่อยตั้งเป้าหมายว่าจะพัฒนาตัวเอง แต่ว่าสุดท้ายแล้ว เวลาเราไปพัฒนาเด็กมันก็คือการพัฒนาตัวเองไปในตัว เพราะเราก็ต้องปรับกลยุทธ์ของเราเอง ซึ่งมันก็คือการพัฒนาทางอ้อม...”

อัมพร ปัญญา (2557) และ อนุสรณ์ สุวรรณวงศ์ (2559) สะท้อนคุณลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในบริบทการศึกษาไทยไว้ว่า การร่วมเรียนรู้เป็นหัวใจหลักของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ครูจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาทางวิชาชีพพร้อมกันอย่างต่อเนื่อง ครูต้องร่วมกันออกแบบการวางแผนและแก้ปัญหาพร้อมกัน มีการสำรวจ จัดบันทึก การสะท้อนผลอย่างเป็นระบบ กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์จะสำเร็จได้ต้องอาศัยลักษณะการทำกิจกรรมแบบคู่คิดหรือเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อีกด้วย ดังคำกล่าวของครูที่ว่า

“...แรก ๆ ก็พูดคนเดียว คิดคนเดียว แต่พอต้องทำ PLC ก็ได้คุยกับคนอื่นมากขึ้น ทำให้เราได้เปิดมุมมอง แล้วก็ได้ออกแบบในแนวทางของเรา...”

“...เวลามีปัญหาอะไรก็จะมาคุยกัน มาคิดหาวิธีช่วยกัน ก็ต้องดูกันว่าปัญหาเกิดจากอะไร จะแก้ยังไง จะทำอย่างไรถึงจะสำเร็จ...”

“...PLC คือต้องทำร่วมกัน ช่วยกันคิด หลายคนหลายความคิด คิดคนเดียวก็ไม่ใช่ PLC...”

นอกจากนี้ Morrissey (2000) และ Hipp and Huffman (Online, 2003) ได้กล่าวว่า ครูทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนเพื่อค้นหาองค์ความรู้ใหม่ ทักษะ และกลยุทธ์ใหม่ ตลอดจนวิธีการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง ทั้งนี้การเรียนรู้ร่วมกันจะต้องนำไปสู่การพัฒนาในบริบทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานศึกษา เช่น การเรียนการสอน หลักสูตร การบริหารงานโรงเรียน เป็นต้น โดยการพัฒนาดังกล่าวจะต้องเชื่อมโยงระหว่างเป้าประสงค์ของโรงเรียนและความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Harris and Muijs (2005) ที่ว่า การเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรภายในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายในการตอบสนองความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก ทั้งนี้การเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยลดความโดดเดี่ยวในการปฏิบัติงานของครู ทำให้ครูมีโอกาสฝึกฝนตนเองร่วมกับเพื่อนครูและพัฒนาทางวิชาชีพพร้อมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้สำเร็จนั้น ชาริณี ตรีวิทย์ (2560) ได้กล่าวว่า ปัจจัยสนับสนุนให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เกิดความสำเร็จได้คือ การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุน สอดคล้องกับ จารุวรรณ สอนงชาติ, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และ สุทัศน์ เหมทานนท์ (2562) ที่เสนอว่า ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย

1) การสนับสนุนของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานใด หากผู้บริหารมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก รวมทั้งกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ จะสามารถ

สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีความกระตือรือร้น ซึ่งสอดคล้องกับ Pirtle and Tobia (Online, 2014) ที่กล่าวว่า การให้ความร่วมมือของผู้บริหารแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังช่วยสนับสนุนและแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็นและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นด้วย

2) ในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติกิจกรรม PLC การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญ ดังนั้นควรสื่อสารข้อมูลโดยการชี้จุดดีเพื่อสร้างกำลังใจ การตั้งคำถามและการสนับสนุนให้ครูตัดสินใจปรับปรุงงานด้วยตนเอง การสื่อสารทางบวกช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีและส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพด้วย (DuFour, 2004)

3) การสะท้อนที่เป็นข้อมูลที่เป็นจริง เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาได้ตรงจุด เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ นอกจากนี้กระบวนการติดตามประเมินผลยังเป็นปัจจัยสำคัญอีกหนึ่งประการที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพให้สัมฤทธิ์ผลได้ ดังคำกล่าวของครูที่ว่า

“...ผู้บริหารสำคัญมาก ถ้าแค่สั่ง ๆ แล้วหายไป งานมันก็อยู่ได้ไม่นาน ถึงแม้ครูจะอยากช่วย อยากทำ แต่ถ้าผู้บริหารไม่สนใจ ไม่ support เราก็ไม่รู้จะทำไปทำไม...”

“...ผู้บริหารที่โรงเรียนดีมาก คอยมาถามมาถาม ทำให้เรารู้สึกว่าเขาใส่ใจจริง ๆ ไม่ใช่แค่ทำ ๆ ไปตามนโยบาย ครูก็เลยตั้งใจ ร่วมมือร่วมใจ ผลลัพธ์มันก็ออกมาดี โรงเรียนดี นักเรียนดี...”

“...เริ่มต้นเราก็เลือกจะทำ PLC กับคนที่เรารู้จักก่อน เพราะเราก็สบายใจที่จะแลกเปลี่ยนพูดคุย ส่วนคนอื่นที่ไม่สนิทก็ไม่กล้าจะพูด ถึงแม้ว่าเราจะมองเห็นว่าปัญหาหลักคือตัวเขาก็ตาม...”

“...ก็เคย Feedback ความจริง พูดในสิ่งที่เราเห็น ปรากฏว่าถูกต่อว่ากลับมา เราก็ไม่สบายใจ หลัง ๆ ก็ฟังก่อนแล้วค่อย ๆ หาทางพูด บางทีก็ต้องให้ผู้บริหารช่วยพูดด้วย เขาก็ดีขึ้นนะ ค่อย ๆ มากขึ้น เริ่มกล้าเปิดใจมากขึ้น...”

“...หัวใจสำคัญของการทำ PLC น่าจะเป็นการเปิดใจ ถ้าเราเปิดใจ ทุกคนเปิดใจ อะไรก็ทำได้หมด...”

สำหรับในบริบทของการศึกษาไทยที่กำหนดให้ครูมีการทำกิจกรรม PLC ขั้นต่ำ 50 ชั่วโมงต่อปี เพื่อเป็นข้อมูลหลักฐานในการประเมินเลื่อนขั้นวิทยฐานะ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, ออนไลน์, 2560) ส่งผลให้ครูต้องมีการบันทึกเอกสารจำนวนมากเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการขอเลื่อนขั้น ซึ่งในทัศนคติของครูสะท้อนว่าเป็นการสร้างภาระงาน เนื่องจากครูทุกคนต้องจัดทำเอกสารของตนเองเป็นรายบุคคล ส่งผลให้ครูเกิดความเหนื่อยหน่าย ทั้งนี้สอดคล้องกับ Stigler and Hiebert (1999) ที่กล่าวว่า ควบบูรณาการงานและปรับกระบวนการให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาเพื่อช่วยลดภาระงานของครู และควรให้ครูได้มีเวลาดำเนินกิจกรรมอย่างจริงจังโดยปราศจากงานอื่นรบกวน ดังคำกล่าวของครูที่ว่า

“...จริง ๆ แล้ว PLC ดีนะ พัฒนาได้หมด แต่พอต้องมาทำเอกสารส่งรายบุคคล ก็ไม่เข้าใจว่าทำไมไปทำไม ในเมื่อ PLC มันคือกระบวนการกลุ่ม ทำไมไม่ให้ส่งเป็นกลุ่ม...”

“...ก่อนจะทำ PLC ได้ ต้องทำหนังสือขออนุมัติก่อน กว่าจะตอบกลับมา ปัญหามันก็แก้ไปแล้ว ไม่ต้องมาทำหรอก PLC ถ้าต้องรอเอกสารก็ต้องทำอะไรกันพอดี...”

“...ถ้าลดขั้นตอนของเอกสารต่าง ๆ หรือมีความยืดหยุ่นในการบันทึก ครูก็อยากทำ PLC เพราะมันได้พัฒนาจริง ๆ...”

“...เอกสารส่งไปแล้วอ่านหรือเปล่าไม่รู้...โรงเรียนใหญ่ ครูหลายร้อยคน วางกองท่วมห้องวิชาการ...”

กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเป็นวิธีการพัฒนาครูที่เชื่อว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมให้ครูมีจิตใฝ่หมั่นพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโดยการสร้างบรรยากาศให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยให้ครูไม่โดดเดี่ยว และมีเครือข่ายในการทำงาน (เบญจรัตน์ เมธะปัญญา, 2562; ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) สอดคล้องกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาครูที่จะต้องเน้นการฝึกปฏิบัติ สนับสนุนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกันของ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2557) ที่ว่าการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จะช่วยให้เกิดวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้ จำเป็นที่จะต้องมีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (professional learning community: PLC) การเรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (sharing) ในรูปแบบของการสร้างชุมชนนักปฏิบัติ (community of practice) ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นกระบวนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างชุดของความรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาสมรรถนะครู ผู้เรียน และองค์กรได้ แต่ข้อมูลการวิจัยสะท้อนว่ากระบวนการที่ครูนำไปใช้ในภาพรวมยังไม่ครบวงจร ซึ่งส่วนที่ขาดหายหรือมีการปฏิบัติน้อยคือ การนำข้อมูลที่สะท้อนกลับไปใช้ในการปรับปรุงงานหรือพัฒนาการปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลจากการพัฒนางาน ดังนั้น หากมีการประยุกต์ใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้จึงควรดำเนินงานให้ครบทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาครู พัฒนาผู้เรียนและองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษารูปแบบของกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น และการนำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ไปบูรณาการร่วมกับภาระงานประจำของครู

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ สอนองชาติ, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และสุทัศน์ เหมทานนท์. (2562). ปัจจัยในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของอาจารย์พยาบาล. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 4(9), หน้า 4250-4260.
- จินดารัตน์ โพธิ์นอก (2560). *การเรียนรู้เชิงรุก* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.dailynews.co.th/article/578619> [2561, 18 พฤศจิกายน].
- ชลิต ชูกำแพง. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 23(2), หน้า 1-6.
- ชาลินี ตรีวัณญ. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(1), หน้า 299-319.

- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 10(1), หน้า 34-41.
- ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม. (2553). *การพัฒนาหลักเทียบสำหรับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวพร ชลารักษ์. (2558). บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 9(1) หน้า 64-71.
- เบญจรัตน์ เมธะปัญญา. (2562). รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลวัดเชียงยืน *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 20(2), หน้า 69-82.
- ปริญญช พรหมภาสิต. (2559). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ “Active learning (AL) for HuSo at KPRU”*. กำแพงเพชร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- มนตรี ศิริจันทร์ชื่น. (2554). *การสอนนักศึกษาในกลุ่มใหญ่ในรายวิชา Gsoc 2101 ชุมชนกับการพัฒนาโดยใช้การสอนแบบ Active learning และการใช้บทเรียนแบบ e-Learning*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ยุพาภรณ์ ตีรไพรวงศ์ และกรรทอง ออมสิน. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: แนวทางการพัฒนาผู้สอนและผู้เรียน. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีกรุงเทพ*, 34(2), หน้า 164-172.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด, เอกกรินทร์ สังข์ทอง และชวลิต เกิดทิพย์. (2557). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ*, 12(2), หน้า 123-134.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2561). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2557). *ข้อเสนอโครงการประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) รอบ 3 ปี (พ.ศ. 2555-2557) และโครงการศึกษาและประเมินเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานของ สวก. ในทศวรรษหน้า*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2560) *หลักเกณฑ์และวิธีการให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครูมีวิทยฐานะและเลื่อนวิทยฐานะ* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=bG9laTEuZ28udGh8cGVyc29ubmVsfGd4OjMxYTY1ODRjNmJmMTM4YjIj>. [2562, 5 ธันวาคม]

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา. (2556). *Teachers as learner: การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง* (วิดิทัศน์). กรุงเทพฯ: ปิโก (ไทยแลนด์) ร่วมกับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรุ สุวรรณวงศ์. (2559). คุณลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในบริบทการศึกษาไทย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 8(1), หน้า 163-175.
- อัมพร ปัญญา. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในวิทยาลัยราชพฤกษ์. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 5(2), หน้า 180-190.
- Bolam, R., et al. (2005). *Creating and sustaining effective professional learning communities*. Nottingham, UK: DFES.
- Cannata, M. (2007). Teacher community in Elementary Charter Schools. *Education Policy Analysis Archives*, 15(11), pp. 1-31.
- DuFour, R. (2004). What is a “professional learning community”? *Educational Leadership*, 61(8), pp. 6-11.
- Feger, S., & Arruda, E. (2008). *Professional learning communities: Key themes from the literature*. Providence, RI: The Education Alliance, Brown University.
- Harris, A., & Jones, M. (2011). *Professional learning communities in action*. London, UK: Leanta.
- Harris, A., & Mujs, D. (2005). *Improving schools through teacher leadership*. Maidenhead, NY: Open University.
- Hipp, K., & Huffman, J. (2003). *Professional learning communities: Assessment-development-effects* (Online). Available: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED482255.pdf> [2018, November 18].
- Hord, S. (1997). *Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement* (Online). Available: <http://www.sedl.org/pubs/change34/welcome.html> [2018, November 18].
- Kenoyer, F. E. (2012). *Case study of professional learning community characteristics in an Egyptian private school*. Doctoral Dissertation, College of Education, Columbia International University.

- Leclerc, M., Moreau, A., & Clement, N. (2010). *How schools can improve their functioning as professional learning communities* (Online). Available: <http://w3.uqo.ca/moreau/documents/ECER20SEPT10.pdf> [2018, November 18].
- Louis, K. S., Marks, H. M., & Kruse, S. (1996). Teachers' professional community in restructuring schools. *American Educational Research Journal*, **33**, pp. 57-798.
- Mathews, L., Holt, C., & Arrambide, M. (2014). Factors influencing the establishment and sustainability of professional learning communities: The teacher's perspective. *International Journal of Business and Social Science*, **5**(11), pp. 23-29.
- Morrissey, M. S. (2000). *Professional learning communities: An ongoing exploration*. Austin, TX: Southeast Educational Development Laboratory.
- Pirtle, S. S., & Tobia, E. (2014). *Implementing effective professional learning communities* (Online). Available: http://www.sedl.org/insights/2-3/implementing_effective_professional_learning_communities.pdf [2017, April 20].
- Stoll, L., et al. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Education Change*, **7**, pp. 221-258.
- Stigler, J., & Hiebert, J. (1999). *The teaching gap: Best ideas from the world's teachers for improving education in the classroom*. New York, NY: The Free Press.
- Xiao, S., & Saedah, S. (2015). Professional learning community in education: Literature review. *The online journal of Quality in Higher Education*, **2**(2), pp. 43-56.